

О. О. Нізрєєва

канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри
загальноправових дисциплін та міжнародного права
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО У КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ЗАГРОЗІ

Події, які відбуваються у світі в останні роки, демонструють, що система міжнародних відносин, яка склалася із утворенням ООН після другої світової війни, зазнала та продовжує зазнавати значних змін. Як наслідок, міжнародне право, що має за мету врегулювання міжнародних відносин, повинно також відповідати новим тенденціям та загрозам, із якими зустрілася міжнародна спільнота на початку ХХІ століття. Однією з таких загроз, як ми побачили в останні місяці, стала загроза тероризму.

Незважаючи на те, що злочин тероризму доволі давно відомий науці та практиці міжнародного права, наразі міжнародна спільнота виявилася неспроможною створити ефективну систему протидії терористичним актам, які поширилися останнім часом не тільки у країнах Близького Сходу та Африки, але й у нібито добре захищених країнах Європи.

Звісно, що проблема тероризму має комплексний характер та не може бути вирішена виключно завдяки розробленню відповідного юридичного механізму боротьби та покарання цього злочину. Але ця складова є не менш важливою, ніж економіч-

ний, політичний та релігійний боки проблеми, отже, заслугоує на належну наукову увагу. У цьому зв'язку у доповіді ми бажали б розглянути проблеми міжнародно-правового регулювання протидії тероризму та покарання за нього та надати певні рекомендації стосовно їх розв'язання.

На перший погляд здається, що тероризм є добре врегульованим на міжнародному рівні, адже проблемі боротьби із ним присвячена значна кількість міжнародних актів. Серед найбільш важливих міжнародних угод слід назвати Конвенцію про боротьбу із незаконним захопленням повітряних суден 1970 р., Конвенцію про боротьбу із незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, 1971 р., Міжнародну конвенцію про боротьбу із захопленням заручників 1973 р., Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства, 1988 р., Міжнародну конвенцію про боротьбу із бомбовим тероризмом 1997 р., Міжнародну конвенцію про боротьбу із фінансуванням тероризму 1999 р., Міжнародну конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму 2005 р., Конвенцію про взаємну правову допомогу та видачу із метою боротьби із тероризмом 2008 р., Конвенцію про боротьбу із незаконними актами стосовно міжнародної цивільної авіації 2010 р. тощо.

Але така значна кількість конвенцій, на жаль, не вирішує одне із основних юридичних питань у цій сфері — не надає загального визначення та правового регулювання злочину тероризму. Найвне міжнародно-правове регулювання носить скоріше фрагментарний характер, концентруючись на окремих проявах терористичної діяльності. Разом з тим саме загальна нормативна дефініція допомогла б охопити абсолютну кількість випадків тероризму, що б полегшило процес боротьби із ним та покарання винних осіб.

Як наслідок, у науці міжнародного права відсутня єдність думок щодо того, чи відносити тероризм до міжнародних злочинів або ж до так званих транснаціональних злочинів (або кримінальних злочинів міжнародного характеру). Однак це має важливе практичне значення, адже саме остаточне віднесення тероризму до міжнародних злочинів, а саме до злочинів проти людства (чи людяності, як їх деколи називають), дозволило б поширити на тероризм юрисдикцію Міжнародного кримінального суду.

Незважаючи на те, що первісно до проекту Римського статуту було внесено статтю про тероризм, поки що суд не може безпосередньо засудити за скоєння злочинів тероризму. Як пояснює сама установа, «Міжнародний кримінальний суд має юрисдикцію щодо геноциду, злочинів проти людства та воєнних злочинів. Міжнародний кримінальний суд, можливо, зміг би відкрити провадження стосовно скоєння терористичних актів, але тільки якщо вони потрапляють у ці категорії» [1].

Визначаючи необхідність розроблення єдиного міжнародно-правового регулювання щодо тероризму, спеціальний комітет Генеральної Асамблеї ООН ще у 2001 р. почав обговорення проекту Загальної конвенції про тероризм. Однак вона ще й досі не прийнята через неузгодженість позицій держав щодо визначення сфери застосування та суб'єктного складу цього злочину. Як зазначають науковці, питання суб'єкта завжди було одним з ключових у процесі розрізнення тероризму із суміжними складами міжнародних злочинів [2, 168]. Саме через небажання асоціювати терористичну діяльність із поведінкою держави, яка нібито не може займатися тероризмом, цей злочин й досі відносять до злочинів транснаціонального характеру, тобто таких, що скоюють окремі фізичні особи або їхні групи.

На завершення доповіді необхідно наголосити на необхідності розроблення єдиного міжнародного правового регулювання протидії терористичній діяльності. Корисним у цьому напрямку є прийняття та підписання комплексної конвенції про тероризм, яка б містила його загальне визначення. Це, у свою чергу, могло б стати кроком до поширення юрисдикції Міжнародного кримінального суду також на цю категорію міжнародних злочинів.

Література

1. Can the ICC Deal with Terrorist Acts within Its Existing Jurisdiction? [Електронний ресурс] / International Criminal Court official site: Frequently Asked Questions. — Режим доступу: [https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about %20the %20court/frequently %20asked %20questions/Pages/16.aspx](https://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/frequently%20asked%20questions/Pages/16.aspx) (дата звернення: 05.04.2016). — Назва з екрана.
2. Fiona de Londras. Terrorism as an International Crime. [Електронний ресурс] // Routledge International Book of Criminal Law;

W. Schabas and N. Bernaz, eds.; Birmingham Law School. — Birmingham: Routledge, 2010. — P. 167–178. — Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2024957 (дата звернення: 05.04.2016). — Назва з екрана.